

numismatisk rapport 145

Meddelelser fra Dansk Numismatisk Forening

En dansk prins i England gav navn til dansk garde
Gottfred Krügers 2 skilling 1667
Trikontrol-æskens og blyplomben

Marts 2020

Mangler du kronen på værket?

Møntauktion i København 11. og 12. maj 2020

*Danmark,
5 dukat 1704.
Vurdering: 250.000 kr.*

BRUUN RASMUSSEN
MØNTAUKTIONER

Baltikavej 10
2150 Nordhavn
Tel +45 8818 1111

numismatisk rapport

Meddelelser fra Dansk Numismatisk Forening

Ansvarshavende:

Formand i Dansk Numismatisk Forening
Preben Nielsen
Gallionsvej 12. 2.th.
DK-1437 København K
Tlf. 20 20 78 16

Annoncer:

Birger Bentsen
brevbud@numismatik.dk
Tlf. 55 77 19 66

Grafisk ansvarlig:

Torben Hansen
num-rap@numismatik.dk

Tryk: Dystan & Rosenberg

Annoncepriser (excl. moms og evt. repro):

Side 2, 4 eller Bagsiden	kr.	1.600
Helside $\frac{1}{1}$ (126 x 188 mm):	kr.	1.400
Halvside $\frac{1}{2}$ (126 x 92 mm):	kr.	800
Kvartside $\frac{1}{4}$ (126 x 43 mm):	kr.	500

Copyright:

Gengivelse og kopiering af signerede artikler eller dele deraf er kun tilladt med forfatterens skriftlige tilladelse. Omtale og korte uddrag af artikler og meddelelser er tilladt med kildeangivelser.

Næste nummer: Primo september 2020
Deadline for bestilte annoncer:
21. august 2020

ISSN 0105-8126

Indhold

<i>Af Jens Skovly</i>	
En dansk prins i England gav navn til dansk garde	5
<i>Af Sven Aagaard</i>	
Gotfred Krügers 2 skilling 1667	11
<i>Af Torben Juul Hansen</i>	
Trikinkontrol-æsket og blyplomben	22
Stampes Numismatiske Univers ...	23
<i>Torben Juul Hansen anmelder:</i>	
Mørkt Stof – Newtons privatliv	27
<i>Af Torben Juul Hansen</i>	
Englændere i fængsel for at sælge fundet vikingeskat	29
Foreningsmøder i DNF	30
Bestyrelsen i DNF	31

George of Denmark on horseback. Maleri af Michael Dahl, 1704. Foto: The Royal Collection. Sir Gawain, Wikimedia Commons.

Dansk Numismatisk Forenings møder:

Bethesda

Rømersgade 17, 1362 Kbh K, Israels Plads
Se mere side 30 og 31

numismatik.dk

HISTORISKE DAGE 2020

**MØD
HISTORIEN**
4 SCENER, 65 UDSKILLERE, 130 EVENTS
**ØKSNEHALLEN
21.-22. MARTS**

**Fribilletter til
medlemmer af DNF**
KONTAKT DNF 2020 7816
VED INDGANG

Folkeuniversitetet

En dansk prins i England gav navn til dansk garde

Den berømmelige røde snor er også spændt ud mellem den danske Prins Jørgen, som senere blev til George, Hertug af Cumberland, og den prisbelønnede danske Prins Jørgens Garde.

Prins Jørgen (1653-1708) blev født i København som Frederik III og Sophie Amalies yngste søn. Han døde i Kensington, England. Ved kong Frederik III' død i 1670 arvede yngstesønnen Vordingborg Slot.

Prins Jørgen var i 1676 på tale som konge i Polen, men da han nægtede at konvertere til katolicismen, blev det giftermål ikke til noget.

I 1683 forlod prinsen Danmark for samme år at blive viet med den senere dronning Anne Stuart af England og Skotland. Efter hendes tronbestigelse i 1702 udnævnte hun sin mand, som nu hed George, til Hertug af Cumberland og storadmiral af Irland.

Anne og George fik 17 børn, hvoraf ingen blev ældre end elleve år, hvorfor Hertug George alias prins Jørgen ikke nåede at blive stamfader til det engelske kongehus. Både Dronning Anne og Hertug Georg ligger begravet i Westminster Abbey i den engelske hovedstad.

Set med numismatiske øjne er der ikke meget at hente om den danske prins Jørgen – og heller ikke om den engelske Hertug George. Dog dukker fra tid til anden på danske auktioner eksemplarer af ”Prins Jørgens Dødsmedalje”, oftest i zink, op.

Medaljen er udgivet i anledning af Prins Jørgens død den 7. November 1708, og udført af Berg, som ifølge **danskmoent.dk** måtte fremstille medaljen ad to omgange, idet ved det første sprang stemplerne. Ifølge samme bærer medaljens bagside 19 linjers indskrift, mens der på forsiden ses en stjerne (Her-

Af Jens Skovly

Her den danske prins Jørgen, som i England blev til prins George. Kobberstik i Det Kongelig Bibliotek.

På forsiden på Prins Jørgens dødsmedalje ses en stjerne omgivet af ni sole. Solene illustrerer nærmeste familie som hustru, forældre, svigerfar, bror, bror- og søstersønner samt svogre. På bagsiden ses 19 linjers indskrift.

Medaljens diameter er 72 mm.

tug George) omgivet af ni sole, som illustrerer hans nærmeste familiemedlemmer. Ifølge danskemoen.dk blev der fremstillet 31 medaljer i sølv.

I Storbritanien blev der i forbindelse med Dronning Anne og Hertug Georgs bryllup præget to forskellige medaljer. Den ene, som i øvrigt er uden årstal, omtaler Jørgen Sømød i sin bog fra 2006, *Danske og norske medailler og Jetoner siden jernalderen og indtil 1788*.

Marchmusik i BBC

Komponisten Jeremiah Clarke skrev Prins Jørgens March i anledning af brylluppet mellem Anne Stuart og Prins Jørgen. Marchen blev især kendt, da den indledte alle BBC' radioudsendelser til Danmark under besættelsen 1940-45.

Prins Jørgens Garde, som kan betegnes som gåsetårnsbyen Vordingborgs marcherende vartegn, blev dannet i 1946 efter

Der blev i Storbritanien i forbindelse med giftermålet mellem den danske Prins Jørgen og britiske Prinsesse Anne udfærdiget to forskellige typer medaljer.

Her medaljen, hvor de to hovedpersoner ses på hver sin side. Den er præget i både sølv og i kobber, og begge med en diameter på 42 mm.

Den anden version er afbildet som nummer 526 i Jørgen Sømøds værk fra 2006.

forslag fra købstadsbyens daværende erhvervs- og turistchef, som så en mulighed i, at kombinere befrielsesrusen fra 1945 med den forbindelse, der var mellem det engelske radioselskabs udsendelser til Danmark på dansk og Vordingborgs Prins Jørgen.

Garden er i dag iført rekonstruerede uniformer, der kan tidsfæstes til cirka 1707-1721. Forlægget kan ses i relief-ferne i gipsloftet i Riddersalen på Rosenborg Slot, som hædrer oprettelsen af Landmilitzen i 1701.

Prins Jørgen har lagt navn til mangt og meget. Her følger en angiveligt ukomplet liste: et IC3-tog, som i byggeåret 1993 naturligvis blev adopteret af Vordingborg Kommune, Prins Jørgens Gård, som ligger mellem Christiansborg og Thorvaldsens Museum samt Prins Jørgens Gade, begge i hovedstaden, en bolchefabrik, Hotel Prins Jørgen, som her i 2019 huser en pub og private boliger på toppen samt Prins Jørgens Alle, Vordingborg.

Deo et Regi

Garden er mod en rimelig betaling til Tøjhusmuseet udrustet med originale våben, lanser og paradevåben.

Prins Jørgens Garde eksercererer efter det originale reglement, og gardens fane er udført som den originale for Prins Jørgens Regiments 1. kompagni. Fanens inskription, Deo et Regi, som betyder Gud og Konge, er gardens valgsprog.

Garden bestod ved oprettelsen af 22 musikere i orkestret, otte piberdrengene og 20 vagtmænd. Det kostede 30.000 kroner at etablere garden.

Piger i garden

I årene omkring år 2000 begyndte drengenes interesse for garden at dale, og garden var endog meget tæt på at blive nedlagt. Helt så galt gik det ikke, men inkarnerede tilhængere måtte i januar 2005 lide den tort, at det blev tilladt piger at blive optaget i garden!

Prins Jørgens Garde anno foråret 2019 består af 29 gardere, nogenlunde ligeligt fordelt på musikøvere og vagtmænd.

Prins Jørgens Garde, som har base i Vordingborg, var blandt de otte inviterede byggarde, da Tivoli-Garden på hjemmebane i juni 2019 fejrede sit 175-års jubilæum.

Ved Prins Jørgen Gardes 40-års jubilæum blev der også udgivet et emblem med en diameter på 32 mm. Emblemet er med rødt, hvidt og blåt bånd samt nål. Bagsiden er blank.

Prins Jørgens Garde udgav i forbindelse med jubilæerne 30 år og 50 år et emblem med en diameter på henholdsvis 22 og 25 mm, begge med nål. Motiv er to gardere samt Gåsetårnet.

Emblemet i forbindelse med gardens 60-års jubilæum blev udgivet i to forskellige størrelser. Den største med en diameter på 40 mm blev tildelt gardens aktører, mens den lille version, der har en diameter på 25 mm, blev givet til alle, som blot kom i nærheden af garden på jubi-dagen.

I 2007 skønnedes det i forbindelse med en bogudgivelse om garden, at op mod 500 hovedsageligt drenge i alderen 8-18 år har været optaget i Prins Jørgens Garde, og garden har gennem årene vundet adskillige priser i såvel ind- som udland.

Tidligere medlemmer af Prins Jørgens Gardes Musikkorps stiftede i 1986 P. J. Swingband, som i dag består af cirka 20 medlemmer. Bandet giver lokalt flere koncerter hvert år.

Kvittering til piger

Garden har i mange år holdt til i kælderen under byens nu gamle sportshal. Det var i samme sportshal, der i årene fra cirka 1950 og små ti år frem blev afholdt et årligt garderbal. Drengene havde mulighed for, ja, måske skulle de ligefrem invitere en pige med til ballet, hvor også deres forældre deltog. Plus pigens forældre. Om pigen var en søster, eller genboens datter, var ikke afgørende. Deltagerantallet kunne runde 300. Det var med indmarch med drengene i PJG-uniform og pigerne i lange kjoler, mens forældre sad

Medaljen i anledning af gardens 65-års jubilæum i 2011 er med rødt-hvidt bånd. Teksten er henholdsvis Deo et Regi samt Vis dig tilliden VÆRDIG.

Prins Jørgens Gardes seneste medaljeudgivelse udkom i 2016 i forbindelse med dens 70-års jubilæum. Igen er medaljen med rødt-hvidt bånd, samt navn og årstal på forsiden og med DEO ET REGI (Gud og Konge) på bagsiden.

ved små borde og spiste smørrebrød. Garderballet kunne ligne datidens danseskolers afdansningsbal.

Pigerne, som havde "ofret" sig, fik som belønning eller erindringsgave et lille emblem i blå emalje visende en kongekrone og monogram. Emblemet var med en nål på bagsiden. Emblemet er fremstillet hos Heimburger.

De lærte takten i PJG

Blandt de personer, som har lært at eksercere og håndtere et instrument i PJG, kan nævnes dronningens ceremonimester, kammerherre og oberst Kim Kristensen, skuespiller Henrik Koefoed (R.) samt stabstambour ved Den Kgl. Livgarde, Søren Rønløv Nielsen.

Emblem med blå emalje, krone og monogram blev tildelt piger, der deltog i garderballerne i Prins Jørgens Garde, som erindringsgave.

Emblemet måler 18 x 14 mm.

Kilder: pjg.dk og www.danskmont.dk. m.fl.

Auktion - så er det os!

Takket være vort enorme kundegrundlag så har de sidste auktioner givet os rekordpriser for bl.a. mønter, sedler og gode filatelistiske objekter.

Kontakt os for gratis værdivurdering.

SKANFIL
Danmarkas

www.skanfil.dk Skanfil Århus: 41 99 02 99 / arhus@skanfil.no //
Skanfil Fredensborg: 46 56 38 57 / niels@skanfil.no

Gotfred Krügers 2 skilling 1667

Hede 134C, 139A og 140A, København - en motivmæssig kompleks udmøntning¹

Indledning

Da jeg i 1984 med opdagelsen af mikroskoptegnetoden² havde arbejdsredskabet til at gennemføre store stempelundersøgelser, var det min forventning, at jeg hen ad vejen kunne afdække – måske ikke egentlige lovmæssigheder – så dog en form for normal praksis i, hvordan udmøntninger blev organiseret på dansk-norske møntsteder 1600-tallet. Et tidligt resultat heraf var lanceringen i 1995 af min artikel om “Kreativitet og konformitet ved stempelfremstilling”, hvori jeg gjorde gældende, at “*perioder med motivmæssigt konforme stempler afbrydes af kortvarige kreative perioder, hvor få stempler med nye møntmotiver afprøves med henblik på at vælge det motiv, der bedst viderefører den pågældende udmøntning*”³. De valgte møntbilleder anvendtes efterfølgende til en længere udmøntning, indtil man på Møntstedet og/eller kongen blev træt af møntbilledet og ønskede forandring. Eller måske blot ansatte en ny stempelskærer på Mønten med en anden personlig stil⁴.

Denne forestilling holdt nogenlunde vand igennem flere undersøgelser, indtil den fik sit endelige grundskud med den foreliggende gruppe af københavnske 2 skilling 1667 slået af Gotfred Krüger, hvor forsidestempler med markant forskellige møntbilleder introduceres *gruppevis*, før møntbilledet ved overgangen til 1668 standardiseres med et konformt møntbillede, der efterfølgende anvendes uændret til endnu større udmøntninger frem til 1669. Ydermere anvendes i 1667 enkelte afvigende forsidestempler, hvilket samlet set efterlader et motivmæssigt meget komplekst udmøntningsforløb⁵.

Af Sven Aagaard

Samlede noter på side 10 og 11.

2 skilling 1667. Hede 139A

2 skilling 1667. Hede 140A

Baggrund for udmøntningen

Den 15. november 1664 tildelte Frederik III “voris elsk. Kiere Søn, Prindtz Christians Ingenieur, os elsk. Gotfrid Krüger” en 10-årig koncession til for egen regning at oprette et selvstændigt møntværksted i København mod at betale afgift til kongen⁶. Denne afgiftsmønt, som i Frederik III’s regeringstid fungerede sideløbende med det officielle møntsted drevet af møntmester Frederik Caspar Herbach, gik – ikke så lidt eufemistisk – under betegnelsen “*dend liden mønt*”. Modsat Herbach, som frem til sin afskedigelse for svindel i 1670⁷, fastholdt traditionel hammerprægning, var Krüger som uddannet ingeniør – formentlig fæstningsingeniør – anderledes fremme i skoene, og indførte som noget nyt prægemaskiner i form af et slagværk⁸ for at opnå en mere effektiv og stempelbesparende udmøntning. Dette tekniske nybrud afsløres af, at stempelstillingen på hans mønter samlet fremviser positionerne 90°, 180°, 270° eller 360°, hvilket vidner om, at der i prægemaskinerne blev benyttet fastspændte, firkantede prægestempler⁹.

Gotfred Krüger slog ikke kun indtægtsgivende småmønter og grove kronemønter (Aagaard T144-T162)¹⁰, idet han fra starten af sit møntsteds virke i 1665 også udmøntede de eksklusive specie- og guldmønter (Aagaard T115-T124 og T58-T66), hvilket må antages at være en forpligtelse over for Frederik III knyttet til udmøntningsretten.

Af småmønt slog Krüger især 2 skilling allerede fra 1665 (Aagaard T67-68, Hede 138A-B), men indstillede derefter produktionen af skillingsmønt for i 1667 bl.a. at udmønte en lang række meget forskelligt udseende 2 skillinger (Aagaard T71-72, T74-T82, Hede 139A, 140A-B), hvilket er emnet for nærværende artikel.

Udmøntningen af 2 skilling 1667

På figur 1 er vist koblingsforløbet for registrerede prægestempler. Sammenholdes figuren med stempeloversigten side 15, fremgår det klart, at forløbet med hensyn til forsidestemplernes – og i mindre grad bagsidestemplernes – udformning ikke harmoniserer med teorien om en kort kreativ periode efterfulgt af en lang konform periode, idet der med korte skift introduceres 2-3 hovedgrupper af forsidestempler sideløbende med afvigende enkeltstempler¹².

Ved stempelfremstillingen anvendte stempelskæreren såkaldte punsler, hvilket var små jernstænger, hvori der i den

1667

1668

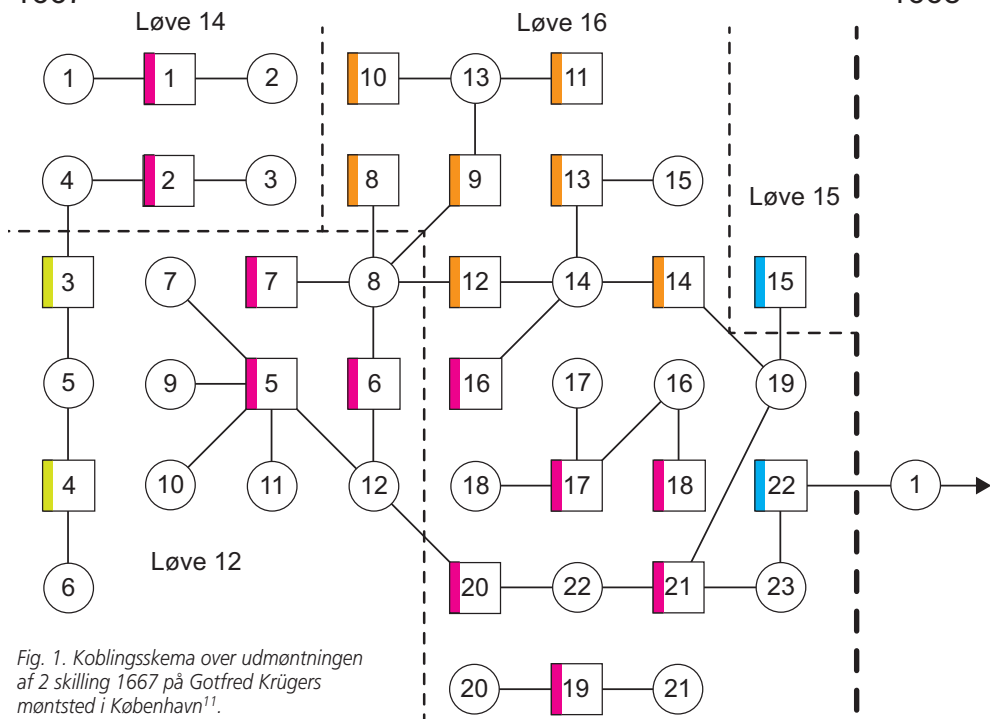

Fig. 1. Koblingsskema over udmøntningen af 2 skilling 1667 på Gotfred Krügers møntsted i København¹¹.

ene ende var indgraveret et motiv f.eks. et bogstav eller en del af møntbilledet, og som anvendtes til at indslå de pågældende motiver i det endnu ikke hærdede prægestempel. Som tidligere beskrevet kan der på de aktuelle 2 skillinger identificeres anvendelse af fire forskellige løvepunsler (fig 2).

Det fremgår klart af koblingsskemaet, at løvepunslerne anvendelse – som forventet – var tidsmæssigt afgrænset, idet de naturligt nok blev udskiftet, når de havde nået en vis grad af slitage.

Særligt bemærkelsesværdigt er det tidligt anvendte og fint skårne bagsidestempel 9, (T80 var), hvor der på møntmærket i form af en valse er indgraveret tre møntstempler, hvilket umiddelbart kunne tolkes derhen, at man på møntstedet har haft overvejelser i gang om brug af et valseværk til udmøntningen (se note

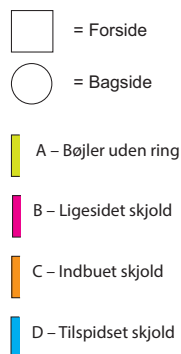
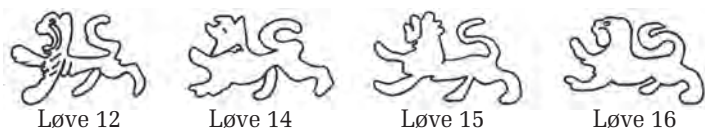

Fig. 2. Anvendte løvepunsler

2 skilling 1668. Hede 140A

18). Det fremgår dog klart af koblingsskemaet, at valseprægning ikke er anvendt, idet valseprægning efterlader et helt anderledes rækkestillet koblingsforløb¹³. Udmøntningen fortsætter i 1668 med et ikke opgjort, men tydeligvis større antal anderledes konforme stempler, så den kreative fase i stempeludformningen stopper med udgangen af 1667¹⁴.

Stempelstillingen er enten 180° og 360° med overvægt af sidstnævnte. Først i 1668 er registreret en del 2 skillinger også med stempelstillingen 270°, så møntstedet synes her at slække på praksis i 1667 med en striks lodret orientering af stemplerne.

Det er uvist, hvorfor Gotfred Krüger valgte at tage grupper af forskelligartede stempler i anvendelse, før man på møntstedet besluttede sig for den endelige "konforme" udformning af møntbilledet (forside 22), der – bortset fra en anden løvetype – minder meget om forside 15, der bedømt ud fra placeringen i koblingsskemaet ligeledes er anvendt meget sent i udmøntningen¹⁵.

Faktum er i hvert fald, at Gotfred Krüger valgte en sådan praksis, hvilket understreger faren for at opstille for rigide "love" for udmøntningsforholdene i 1600-tallet. Forestillingen om korte kreative og lange konforme perioder i stempeludformningen gælder således stadigvæk, men nu kun med forbehold for afvigelser.

Nye stempelkombinationer?

Koblingsskemaet fig. 1 er baseret på stempelundersøgelse af 252 mønter i offentlig og privat eje¹⁶. Nogle stempler og stempelkombinationer er kun fundet på enkelte mønter, så teoretisk vil både nye stempler og stempelkombinationer kunne findes. Da de aktuelle 2 skillinger 1667 er relativt prisbillige, kan jeg kun opfordre samlere til at kaste sig over denne spændende og variable møntgruppe fra Frederik III. Og forhåbentlig publicere eventuelle nyopdagelser.

I opstillingen herunder er der, med reference til min tidligere typebeskrivelse her i bladet fra 1996, illustreret hvilke stempler¹⁷ og stempelkoblinger, der svarer til de respektive typenumre. Typerne beskrives i kronologisk orden og modsvares – som det kan aflæses af koblingsskemaet fig. 1 – ikke deres produktionsrækkefølge, da denne ikke var undersøgt i min tidligere beskrivelse.

Det er mit håb, at oversigten kan tjene som checkliste for samlere af disse mønter.

Type

Stempelkoblinger

65

Løve 12

bs. 6

fs. 4

bs. 5

fs. 3

66

Løve 12

fs. 3

bs. 4

71a

Løve 16

fs. 13

bs. 15

fs. 14

bs. 19

71b

Løve 16

fs. 8

bs. 8

fs. 12

fs. 9

Type Stempelkoblinger

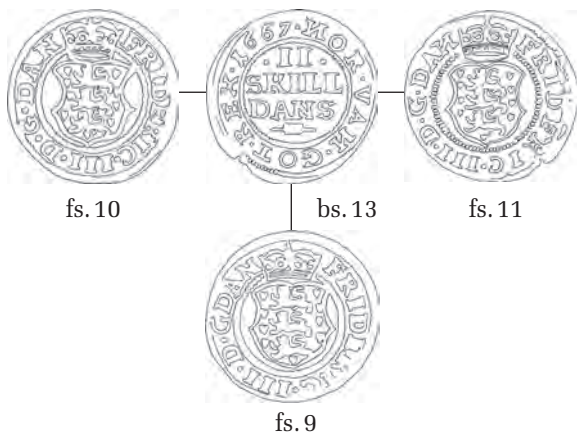
71c

Løve 16

72

Løve 16

74

Løve 15

Type

Stempelkoblinger

75

Løve 16

fs. 22

bs. 23

77

Løve 12

fs. 6

bs. 8

fs. 7

fs. 5

bs. 7

78a

Løve 16

bs. 18

fs. 17

bs. 16

fs. 18

fs. 21

bs. 19

fs. 16

bs. 14

Type Stempelkoblinger

78a var

Løve 16

fs. 17

bs. 17 (INGD ANSK)

78b

Løve 16

fs. 21

bs. 23

fs. 19

bs. 20

78ca

Løve 16

fs. 20

bs. 22

78cb

Løve 16

fs. 19

bs. 21

fs. 21

bs. 22

Type

Stempelkoblinger

79a

Løve 14

fs. 2

bs. 3

79a var.

fs. 2

bs. 4

79b

Løve 14

bs. 1

fs. 1

bs. 2

80

Løve 12

bs. 10

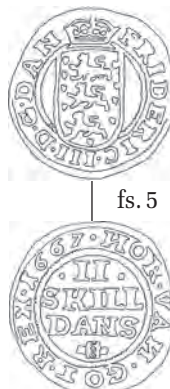
fs. 5

bs. 11

bs. 12

fs. 6

80 var.¹⁸

fs. 5

bs. 9

(3 indgravede stempler)

81a

Løve 16

fs. 20

bs. 12

Referencer

- Hede, Holger, *Danmarks og Norges mønter 1541-1814-1977*, 3. udg., Dansk Numismatisk Forening, 1978 (1963).
- Wilcke, Julius, *Møntvæsenet under Christian IV og Frederik III i tidsrummet 1625-1670*, København 1924, NFM bind VIII (Wilcke II).
- Aagaard, Sven, "Stempelundersøgelse ved anvendelse af stereomikroskop med tegneapparat", *NNUM* 1984, s. 112-115.
- Aagaard, Sven, "Kreativitet og konformitet ved stempelfremstilling", *Numismatisk Rapport* nr. 45, 18. årgang, 1995, s. 135-142.
- Aagaard, Sven, "Beskrivelse af Frederik III's danske 2 skillinge 1648-70", *Numismatisk Rapport* nr. 48, 19. årgang, 1996, s. 59-107.
- Aagaard, Sven, "Beskrivelse af Christian V's københavnske kronemønt 1671-92", *Numismatisk Rapport* nr. 56, 1998, s. 55-103.
- Aagaard, Sven, "Kronologi af tidlige Kongsbergkroner 1687 belyst ved stempelrevneanalyse", *NNUM* 2003, nr. 1-2, s. 20-23.
- Aagaard, Sven, *Frederik III - kronemønt København 1651-1670*, Dansk Numismatisk Forening, 2004.
- Aagaard, Sven, "Anton Meybusch som stempelskærer og prægeteknisk fornyer i København under Frederik III (ca. 1665-1669) og Christian V (1691-1699)", *NNUM* 2010, nr. 1, s. 3-23.
- Aagaard, Sven, *Frederik III - guldmonet og speciemønt 1648-1670*, Dansk Numismatisk Forening, 2011.
- Aagaard, Sven & Märcher, Michael, "The Microscope Drawing Tube Method (MDTM) - an Easy and Efficient Way to Make Large Scale Die Studies", *The Numismatic Chronicle*, nr. 175, s. 249-262 + plate 28-31, London 2015.
- Aagaard, Sven, "Typeopdeling af mønter illustreret ved Christiania-kroner 1685, Christian V (NM 80)", *NNF-Nytt* 2/3, 2015, s. 11-18.
- Aagaard, Sven, "Valseprægede mønter fra Christian IV - skilling 1595 og udvalgte mønter fremstillet 1602-1607 af Nicolaus Schwabe", *Numismatisk Rapport*, nr. 133, 2017, s. 6-26.

1. En typebeskrivelse er tidligere givet i et særnummer af dette blad, Aagaard 1996. Nærværende artikel må ses som et supplement hertil, der for 2 skillinger udmøntet i 1667 af Gotfred Krüger fastlægger den overordnede udmøntningsmæssige sammenhæng mellem de opstillede typer. Jeg skylder min hustru Inger Bolt Jørgensen stor tak for nyttige kommentarer til teksten.

2. Aagaard 1984, Aagaard & Märcher 2015.

3. Aagaard 1995, s. 135.

4. Et markant eksempel herpå er den kortvarige ansættelse i 1685 af en ny stempelskærer på Mønten i Christiania, Aagaard 2015.

5. Som et kuriosum kan nævnes, at penninge fra Roskilde slået under kong Niels (Hauberg 9), hvor jeg sammen med min hustru har stempelbestemt 930 eksemplarer hovedsageligt fra skattefund, fremviser et endnu mere kaotisk udmøntningsbillede med stilmæssigt meget forskellige forsideportrætter på grund af sideløbende involvering af flere ikke alle lige ferne stempelskærere, Aagaard & Bolt Jørgensen, upubliceret undersøgelse. Kun at referere til Hauberg 9 giver således grundlæggende ingen mening.

6. Wilcke 1924, s. 129-131.

7. Aagaard 2004, s. 22.

8. Under Frederik II indførtes i 1578 fra Tyskland en valseprægmaskine, som senere anvendtes til udmøntning af forskellig småmønt i begyndelsen af Christian IV's regeringstid, Aagaard 2017, s. 7. Derefter ophørte maskinprægning, indtil Gotfred Krüger i 1665 kom på banen og måske hertil fik hjælp af selveste Anton Meybusch, Aagaard 2010.

9. De aktuelle 2 skillinger 1667 fremviser dog kun stempelstillingerne 180° og 360°. Først i 1668 optræder også stempelstillingen 270°.

10. Numrene omfatter kun mønt slået under Frederik III. Kronemønt slået af Krüger under Christian V, hvor Frederik Caspar Herbach i mellemtiden var blevet afskediget for bedrageri, er beskrevet Aagaard 1998, s. 64-72.

11. Jeg skylder min hustru Inger Bolt Jørgensen tak for at have konstrueret koblingsskemaet på baggrund af mine data, ligesom min tidligere kollega Mette Christensen endnu engang har stået for rentegningen, hvorfor jeg takker.

12. En mulig afklaring af den eksakte stempelrækkefølge kunne være stempelrevneundersøgelser, men studiematerialet har ikke været tilstrækkeligt til at realisere så detaljerede undersøgelser jf. Aagaard 2003.

13. Se Aagaard 2017.

14. Overgangen til 1668 er fastlagt ud fra stanniolastryk i H.H. Schou's hovedkartotek beliggende i KMMS (1667: Schou 105 (variant 38a): ejer LEB; 1668: Schou 85 (variant 27 var alfa): ejer Schou).

15. Det skal i øvrigt bemærkes, at skjoldtypen med indbuet skjold efterlignes i 1667 og 1668 på Mønten i Christiania sideløbende med de normale 2 skillinger med en venstrevendt løve med hellebard (Hede 72, NMD 227 & 229).

16. Forhåbentlig vil læsere ved undersøgelse af endnu flere mønter fra 1667 kunne afdække, hvordan de to løse stempelkæder kobler til det øvrige koblingsnet.

17. I alt er fundet 22 forside- og 23 bagsidestempler, hvilket giver stempelforhold på 1:1, hvad der også er at forvente ved maskinprægning, hvor stemplerne til de aktuelle 2 skillinger måske endda har kunnet placeres vilkårligt i slagværket.

18. Mønten er tidligere beskrevet som T80, Aagaard 1996, s. 89. Tegningen fra 1996 er dog ikke komplet, da de indgraverede tre prægestempler på møntmærket (valse) ikke kunne ses på det aftegnede eksemplar. Mønten er derfor her beskrevet som T80 var. Et særdeles velbevaret eksemplar af mønten blev solgt på Høiland 129/lot 1685, hvor kataloget gengiver bagsiden i forstørrelse.

FriMynt 2020

46:E INT. MYNT- & FRIMÄRKSMÄSSAN

Välkommen!

9 maj kl 11.00-17.00

IDROTTENS HUS

MELLERSTA STENBOCKSGATAN, HELSINGBORG, SVERIGE

www.frimynt.se

SSP / H-Expo • Drottninggatan 184, 254 33 Helsingborg • Tel +46 (0)705-29 25 60

Trikinkontrol-æsken og blyplomben

Af Torben Juul Hansen

På DNFs auktion-554 den 11. december 2019 var lot nr. 102 en medalje fra Københavns Kødbý – 50 års-jubilæum 1934-1984. Medaljen var, da den blev uddelt i 1984, lagt i en af de gamle “trikin-æsker” til dyrelægekontrol, som man havde et restoplæg af i Kødbýen – så fint beskrevet af Flemming Gaston Brabo i NR-71, januar 2002.

En morsom og relevant lille detalje ved dette auktionslot er, at æsken indeholdt en lille biting – en blyplombe på omkring 12 mm med en krone og kontrolnummeret 208 på den ene side og teksten TRIKINFRI på den anden.

Auktionslottet stammer fra Flemming Skovs (†2019) tidligere samling, nu købt af DNF til fordel for foreningens medlemmer. Flemming, som for øvrigt var historie- og geografi-lærer på min gamle folkeskole i Nakskov fortalte, at han havde erhvervet medaljen i den lille trikin-kontrol-æske fra en bekendt og var glad for den. Desto større blev hans glæde, da han en dag gik langs havnen i Nakskov. Han så en lille metalgenstand på jorden, fandt den interessant og tog den med hjem. Efter rensning, og en tur ind under luppen, kunne han konstatere, at det var en trikin-kontrol-plombe, som man førhen anvendte til at mærke kød- og pølseoplæg, der var gået problemfrit gennem dyrlæge- og levnedsmiddel-kontrollen. Her ved kontrolinstans 208.

Blyplomben fik sin naturlige plads i trikin-kontrol-æsken sammen med Københavns Kødbý-medalje. Medaljen er formgivet af Barry Wilmont og præget hos MEKA.

Københavns Kødbý 50 års jubilæumsmedalje med trikin-kontrolæske. Medaljen 35 millimeter.

Fotoer: TJH

Socialdemokraten, 16. april 1934.

Fl. Gaston Brabo; NR-71, *Medaljen i Trikin-kontrol-æsken*.

Stampes Numismagiske Univers

DA NAZISTERNE overtog Østrig, den 14. marts 1938, lagde de beslag på landets guldbeholdning. Det gjorde de også i Nederlandene, Belgien, Italien og visse østeuropæiske lande. I mindre omfang kom guldet også fra koncentrationslejrene, hvor der fra sommeren 1942 fra Treblinka hver uge afgik to kufferter med hver 8-10 kg tandguld og smykker fra de ulykkelige ofre.

TYSKLAND. At euro-mønter bliver forfalsket er desværre ikke nyt. Deutsche Bundesbank har opgjort antallet for andet halvår 2018 til at være 19.803. Heraf var 2-euroen den mest 'populære' efterligning med hele 17.237 eksemplarer. Kan du gætte, hvilken der er den falske?

Se løsningen i billedteksten til højre.

GULDFEBEREN i Californien begyndte i 1848, hvor jordejeren August Suter irriteret modtog en ansat, som bestyrtet var returneret fra sit arbejde, og som 'flåede' døren ind til Suter for at vise nogle gule klumper, han havde i sin taske. Og, som han troede måske var guld. Det var det! Inden for kort tid vidste alle i omegnen, at der var guld. Inden ugens udgang forsvandt alle Suters medarbejdere. San Francisco var dengang kun en lille by, men pludselig var alle væk, undtagen en snes stykker. Butikker lukkede, jorden blev ikke dyrket og skibene i havnen blev ikke losset eller lastet. Soldaterne, som skulle holde justits i området, deserterede. Året efter strømmede over 85.000 lykkejægere til, og lige med et blev alting sindssygt dyrt.

En driftig mand nåede at købe alle jernpander i byen for 20 cent stykket og sælge dem igen for en halv unze guldstøv. Fortjeneste 8.000 procent. Lynhurtigt dukkede

Af Niels Stampe

Den venstre 2-Euro er falsk. Den er fremstillet af forkert materiale. Den har klare koncentriske linier, som kommer af, at stemplerne er fremstillet med fræseteknik. E'tet i EURO forsvinder i dybden til forskel fra originalen. Desuden mangler stjernerne på randen.

www.reddit.com/r/Ireland/comments/8svymj/guess_the_fake_2_euro_coin/

Mormon
20 dollar
1849

spillebuler og horehuse op. Man betalte med guldstøv eller -klumper. Ret hurtigt kom forretningsfolk til med forstand på metaller. I førstningen lavede de egne privatmønter med navn på som cirkulerede, og det er dem, som er eftertragtede, for de osrer af historie.

Dygtige forretningsfolk som Studebecker lavede tipvogne, og år senere lavede han den berømte bil af samme navn. Og en Lewi Strauss syede lærredsbukser, de senere så kendte cowboybukser, som stadig den dag i dag ses i gadebilledet. Der er skrevet meget om goldrushen, og det kan man læse meget mere om andre steder. Summa summarum: Der var mange, som blev rige, men endnu flere fik en sørgelig skæbne. Tro det eller lad være, men det er den amerikanske drøm. Den lever stadig – hos mange!

SPANIEN udgiver i disse år en serie med historiske skibe. Nyligt er udsendt fire halvanden euro-mønter, delvis farvede, 15 g, 33 mm og i et oplag af 10.000 ekspl. Mønterne afbilder hhv. en romersk krigsskib, sejlskibet Nao Victoria, en spansk galeone og sidst fregatten Acorazada Numancia.

SPANIEN. Der er ikke mange mønter, som med fuld ret kan siges at have været med til at ændre verden. Den spanske escudo er en af dem. Den spanske konge finansierede Columbus' sørejse til at finde Indien, men han landede som bekendt i Caribien – den nye verden. Der fandt Columbus ud af, at her var der guld i store mængder. Spanien fik hurtigt stablet flere ekspeditioner på plads. Og i 1511 sendte kong Ferdinand en ekspedition, hvor også hans berygtede conquistados var med. Han bad dem fare med lempe, når de skulle hjembringe guld. Dog skulle de alligevel bruge 'alle midler' for at få fat i det.

Som bekendt røvede, pinte og dræbte de næsten hele inkariget, besatte dele af Sydamerika og sejlede i konvojer tonsvis af guld og sølv hjem til moderlandet, som med denne saltvandsindsprøjtning satte gang i handelen i hele Europa og i middelalderen faktisk finansierede renæssancen.

USA. En erfaren samler har boret i, hvornår man begyndte at samle på mønter i USA. Han – det er en han – anslår, at det begyndte, da de store halve og en-cent i 1857 ikke blev slået mere. Indtil den store depression sidst i 1930'erne, skønner han, at der var under 1.000 samlere. Fra 1937 til 1942 steg tallet til 20.000. Fra 1968 kom der fart over fel-

Spansk guld escudo.

tet, da der blev udsendt imponerende fire mio. proof-sæt. Interessen skyldte mestendels, at sølvdollarerne blev inddraget. Fra 1973 blev det at samle på mønter big business.

Med hensyn til kvalitetsbenævnelser er man gået helt agurk. Man opererer med 11 grader af ucirkuleret, fire grader af omtrent ucirkuleret (vel 1++ i vore øjne), 2 grader af ekstremt fine (hvad vi herhjemme mange gange opfatter som næsten eller helt ucirkuleret) og fire grader for very fine (1+). Desuden har amerikanerne opfundet slab-systemet, som bevarer mønternes nuværende kvalitet. Senest har skribenten erfaret, at slabbings fornemste opgave er at sikre, at mønterne er ægte og ikke vellignende kopier fra Kina,

SNART en gammel nyhed: I MünzenRevue januar 2018 omtales Bruun-Rasmussens november-auktion 2017, hvor et lot med ca. 50 kinesiske cash-sedler fra Chi'ing dynastiet (1644-1910) blev solgt for 245.000 euro. Sedlerne, som bar præg af stor slid, var kommet i den danske kunstsamler Sophus Blacks (1882-1960) besiddelse. Han boede i Kina i førstningen af 1900-tallet.

USA. I Fyens Stiftstidende kunne man 23. september læse om en ung californisk kvinde, som havde besvær med at skubbe sin barnevogn. Da politiet tilfældigvis var i nærheden og ville hjælpe damen, fik de sig en overraskelse, for der var nemlig intet barn i vognen, som i stedet var fyldt med 24.000 quarter-mønter, der oven i købet var stjålet. Kvinden forsøgte at flygte, men det kom hun ikke godt fra, da mønterne vejede 136 kg. Ydermere havde hun ulovlige stoffer på sig.

NORGE. I samme avis 21. oktober berettes om to søstre, som på en svampetur vest for Oslo stødte på 'et stort bjerg' af kobbermønter fra 1950'erne. 'Bjerget' lignede en kæmpesten, som bestod af flere ton kobbermønter fra 1950'erne. Norske Myntverket har ikke kunnet finde ud af, hvor mønterne stammer fra, men man har mistanke om, at fundet har del i noget, som ikke tåler dagens lys.

USA. 31. oktober kunne Stiftstidende også berette om en kvinde, som efter en skilsmisse var meget tilfreds med, at hun blev dømt til at betale sin eksmand 7.500 dollar. Kvinden påstod, at det var manden, som var utro, og der-

Verdens ældste pengeseddel.
Kinesisk 1 Kuan fra Ming Hung
Wu 1368-98. Sedlen blev i sin tid
givet af Sophus Black til National-
museet i København.

Foto: Azad Rzaei / NRK

for havde hun ikke meget tilovers for ham. Retten havde dog bestemt, at hun skulle hoste op med pengene. Det indvilligede hun så i, og manden ventede derfor en nem overførsel på sin bankkonto. Så let skulle han dog ikke få dem.

Kvinden gik ned til sin egen bank, hvor en forstående ekspedient hjalp hende med massevis af småpenge. Så mange at manden fik tilsendt 10 kasser med i alt 160 kg mønter sendt til døren.

Mon ikke kvinden frydede sig over sin form for hævn . . ?

DEN skandinaviske Møntunion varede fra 1873-1924, hvor danske, norske og svenske mønter frit kunne cirkulere til samme værdi, men hen ad vejen og især efter århundredskiftet blev kurserne forskellige efter en finanskrisen i Danmark. På et tidspunkt skulle man give 159 danske kroner for 100 svenske.

Svenskerne lod sig betale med danske guld 10- og 20 kroner. Derfor måtte Nationalbanken udmønte endnu flere guldmonter. Det er også derfor, vore guldmonter er mere almindelige end svenskernes, at de danske i dag kun handles til lidt over guldværdien.

Guldet faldt til 2,48 kr. pr. gram, og det var en god forretning for Danmark. 8 gram guld passede til en guld 20-krone, og når man indløste fem af dem i Sverige, så havde man jo tjent 59 kr. Danmark blev også næsten støvsuget for småmonter, der blev eksporteret til Sverige. Det gav mangel på skillemønt i Danmark. Se det kunne jo ikke blive ved, så i 1924 var unionseventyret slut.

Roskilde Mønt- & Frimærkehandel ApS

Se vores webshop på:

www.roskildeonline.com

Algade 28 • 4000 Roskilde • Tlf. 4636 7419 • Fax 4636 7418

roskildefrimont@hotmail.com

Mørkt Stof – Sir Isaac Newtons privatliv

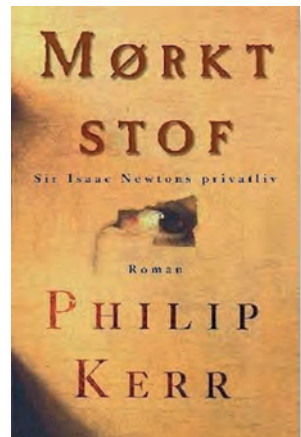
Spændende roman med berøring til numismatikken og "alkymien"

Vi befinder os i året 1696 i det store borgkompleks og slotsområde Tower i London, hvor naturvidenskabsmanden og alkymisten (læs: kemikeren) Isaac Newton er bestyrer af Den Kongelige Engelske Mønt, som er placeret her. Han er blevet pålagt at opspore falskmøntnere og franskvenlige grupper, der sender engelsk sølv ud af landet, til fordel for Frankrig. England, under kong William III Oranje (1689-1702), ligger i krig med Frankrig – og der er rygter om fred, der historisk indfries med ved freden i Rijswijk 1697.

Som engelsk konge fik William gennemført en række reformer inden for bank- og møntvæsen samt fri religionsudøvelse for protestantiske grupper. Det er denne møntreforms etablering, som nogle grupper prøver at sabotere, for at vanskeliggøre krigsførelsen mod Frankrig og samtidig gøre kongens stilling vanskelig. Enkelte numismatiske problematikker bliver derfor berørt, især omkring hvordan falske mønter påvises. Og selvfølgelig må vi også høre lidt om guldsmageri (i vores dage betegnet alkymi), som Newton ganske pure afviser som muligt.

Romanen er fuld af mystik, religion og sex men også politik og (u)videnskab. En spøjs og delvis sandfærdig historisk fortælling og en rejse gennem Londons til tider mindre respektable kvarterer. Man får også en lille smagsprøve på Newtons utrolige matematiske intellekt – her i bogen især præsenteret indenfor kodning og afkodning – hvordan opbygger man en kode og hvordan knækkes den?

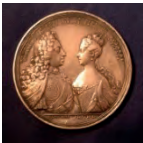
Af Torben Juul Hansen

Mørkt Stof – Sir Isaac Newtons privatliv

Roman af Philip Kerr
326 sider.

(lånt på biblioteket)

Bygballe Coins

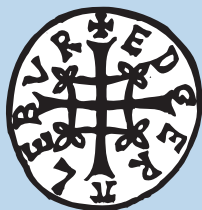
Køb – Salg – Vurdering

Danske mønter, medaljer og numismatisk litteratur

www.bygballecoins.com

Aalborg Møntsamler Forening
præsenterer:

MØNTER I AALBORG 2020

Søndag 5. april · Kl. 10-15 · Vejgårdhallen

Entre: Voksne 30 kr. - Børn gratis ifølge med voksne

Provinsens største møntbørs

Stedet hvor det er muligt at få vurderet din samling.
Det er også her at du har mulighed for at supplere din samling.
Aalborg Møntsamler Forening præsenterer flere møntudstillinger
og vil desuden være til stede med en vurderingsstand af dine
mønter, samt en stor tombola med fine gevinster.

Dansk Numismatisk Forening
Artmoney Jyske afdeling
Samlerforum, Karup
Stenum-antik.dk
Pilegaard Mønthandel og
Antikvariat
Roskilde Frimærke- og
Mønthandel

Lars S-Staun, Viborg
Bruun Rasmussen Auktioner
Skanfil Auktioner
Farina Numismatik, Roskilde
Taras Gats Bremen
Odense Frimønt
Antikbasaren Vodskov

Yderligere information:

Jens Erik Hansen · Roald Amundsens Vej 63 · 9210 Aalborg SØ
Tlf. 23645150 · Email: jehan2199@gmail.com

Englændere i fængsel for at sælge fundet vikingeskat

To engelske metaldetektor-førere er blevet idømt op til 10 år i fængsel for at have skjult en fundet skat fra vikingetiden for offentligheden – og for at have videresolgt en større samling af de fundne mønter, kunsgenstande og smykker. Sagen har været undevejs et par år, og man har kun tilvejebragt omkring 30 af de 300 mønter, politiet mener skatten har bestået af. Skattens størrelse er estimeret ud fra billeder fundet på findernes mobiltelefoner.

To mønthandlere står ligeledes til et klækkelig eftermæld for at have assisteret med datering og videresalg af de mange dele.

Skatten menes begravet omkring år 880 i området Herefordshire, nær den engelske grænse til Wales, og vurderes til en værdi på omkring 105 millioner kroner.

Det var tip fra medlemmer af metaldetektor-sammenlutningen i England og British Museum, som førte politiet på sporet af sagen. Loven i England giver detektorfindere fjorten dage til at indrapportere fund under Britain's Treasure Act (jævnf. vores Danefæ-lov). En markedsbaseret findeløn bliver herefter delt mellem finder og jordejer.

Politiets efterforsker, Nigel Cleeton, finder sagen lidt besynderlig, for hvis de to metaldetektorentusiaster havde indrapporteret fundet, kunne de have sluppet for fængsel, og stadig have modtaget en anseelig findeløn.

<https://hyperallergic.com>

Af Torben Juul Hansen

En af de fundne mønter. En yderst sjælden denar fra Alfred den Store 871-899, en såkaldt "Two Emperors coin". Foto: British Museum.

DANSK NUMISMATISK FORENING

Medlemsmøder

Medlemsmøderne med auktioner
afholdes onsdage i:

Bethesda

Rømersgade 17, 1362 Kbh K

Auktionseftersyn kl. 18.15 - 19.00

Auktion kl. 19.15

Onsdag 11. marts

Auktion 558

Michael Wagner Christiansen:

“En mønt med tråde til den tidlige danske jernalder” – *Et foredrag omkring den måske ældste mønt med reference til Danmark.*

Onsdag 15. april

Auktion 559

“Spørg Michael”

Onsdag 13. maj

Auktion 560

Efter mødet spisning.

Tilmelding nødvendigt til John Lind

Fraktionsmøder

Fraktionsmøderne afholdes
i foreningens bibliotek:

**Sønder Boulevard 65, Stuen
København V**

MEDALJER

Mandag 27. april, kl. 18-20: Medaljer med
tilknytning til Den kgl. Mønt/Danmarks
Nationalbank

*Deltagelse i spisning kl. 17.30 - tilmelding til
Preben Nielsen.*

PENGESEDLER

Første tirsdag i måneden kl. 19-21

7. april	Egypten
5. maj	Bulgarien
2. juni	Indien

ANTIK & MIDDELALDER

Onsdag 22. april: Muligvis; Judeia.

*Deltagelse i spisning kl. 17.30 - tilmelding til
Torben.*

Formand**Preben Nielsen**

20 20 78 16

formand@numismatik.dk

Næstformand**John Lind**

20 70 85 78 - til kl. 21.00

webmaster@numismatik.dk

Bestyrelsesmedlem**René Villadsen**

40 56 89 06

nyhedsbrev@numismatik.dk

Kasserer**Henning Ingemann Larsen**

25 33 71 42

kasserer@numismatik.dk

Bankkonto: Den Danske Bank

Reg: 1551 Konto: 3517 556300

MoibillPay: 94 27 50.**Provinsrepræsentant****Birger Bentsen**

20 27 42 73

brevbud@numismatik.dk

Sekretær**Lars Christensen**

sekretaer@numismatik.dk

Bestyrelsesmedlem**Mads Smedman**

40 36 16 84

Bestyrelsesmedlem**Torben Juul Hansen**

32 97 43 93

num-rap@numismatik.dk

Bestyrelsesmedlem**Michael Wagner Christiansen**

60 52 34 81

DNF-kalenderen**Marts**

3. Tirsdag Seddel-fraktionen – SB65

11. Onsdag Bethesda, Rømersgade 17.

Auktion 558**April**

7. Tirsdag Seddel-fraktionen – SB65

15. Onsdag Bethesda, Rømersgade 17.

Auktion 559**Maj**

5. Tirsdag Seddel-fraktionen – SB65

13. Onsdag Bethesda, Rømersgade 17.

Auktion 560**Brevbud****Brevbud afgives bedst og
lettest på vores hjemmeside:****numismatik.dk**

Vær venlig at afgive brevbudene i god tid, da det er tidskrævende at registrere dem – især når der kommer mange bud i sidste øjeblik.

Brevbud kan også afgives via mail eller brev til provinsrepræsentanten

brevbud@numismatik.dk**BEMÆRK:**

Der lukkes for budgivning dagen før auktionen – kl. 18.00

Your Treasures are in Good Hands with us

- Over 35 years of experience and expertise
- More than 10,000 clients worldwide
- Top quality color printed catalogues
- International customer care:
Phone +49 541 9620-20

Yearly 4 internationally recognized
auctions for coins and medals
with remarkable hammer prices!

Profit from our experience of more than 130 successful auctions –
consign your coins and medals! More information: www.kuenker.com

Fritz Rudolf Künker GmbH & Co. KG
Gutenbergstraße 23 · 49076 Osnabrück · Germany
Phone +49 541 9620-20 · Fax +49 541 9620-222
www.kuenker.com · service@kuenker.com
Located in: Berlin, Munich, Osnabrueck

